

Вон. Проф. д-р Сузана Симоновска
Универзитет “Св. Кирил и Методиј”, Скопје
Филозофски факултет,
Институт за родови студии

Половата поделба на трудот - фактор на женската дискриминација

РЕЗИМЕ

Поделба на трудот според полот е клучната категорија во објаснувањето на положбата на жените во сите општествени релации. Местото што поединците го имаат во дистрибуцијата на моќта е директна последица на местото што тие го заземаат во поделбата на трудот. Затоа, вниманието во овој труд е насочено кон причините кои доведуваат до половата сегрегација и воспоставувањето на машката доминација. Преку анализа на биосоцијалните услови за поделбата на трудот според полот и на вредносните ставови за местото на “машкото” и “женското” во културните и општествено-економските аспекти на човековиот живот, целта е да се расветлат скриените механизми на женската дискриминација.

Обидот за една ваква трансисториска генерализација на односите меѓу половите е во функција на расветлување на постојната полова хиерархија, која сè уште постои во нашата Република и покрај постојните законски регулативи за рамноправност меѓу мажите и жените. Со цел да се објасни половата асиметрија, едно од прашањата на кое му е посветено внимание во овој труд е колку образованието, како еден од клучните сегменти во општествените процеси, придонесува во поттикнувањето еднаквост/нееднаквост меѓу половите и во родовото сензибилизирање на младите кадри, како услов за јакнење на родовата еднаквост.

Во врска со поимот поделба на трудот, како клучна категорија, овој труд содржи: кус историси осврт на биосоцијалните услови за поделбата на трудот според полот и улогите на половите; вредносните ставови како фактор за половата поделба на трудот и за градењето на стереотипите за женски и машки занимања; женскиот труд и општествениот статус; машката доминација и поделбата на трудот; образованието како фактор за јакнење на еднаквоста/нееднаквоста меѓу половите.

Клучни зборови: полова поделба на трудот, полови улоги, женска дискриминација, машка доминација, родова еднаквост и родова рамноправност.

Вовед

Прашањето за природата и настанувањето на општествената потчинетост и дискриминација на жените, веќе подолго време е во фокусот на интересот не само во постојната феминистичка литература, туку и пошироко. Женското движење, т.е. модерниот феминизам од шеесеттите години на XX век, поттикна една нова критичка свест и нов сензибилитет во проучувањето на жените, нивната положба, искуство и судбина. Се отвораат нови хоризонти во анализата на половоста, половите улоги и особини, насочени кон разградување на традиционалните претстави за “машкото” и “женското”, и за нивните предодредени улоги и особини. Целта е да се коригираат видувањата и толкувањата на женскиот свет коишто преовладуваат во општествените науки, и да се подобри општествениот статус на жената. (Tomić, 2001; Papić, Ž., Sklevicky L., 2003)

Во обидите да се одговори на прашањето: зошто жената главно била “вториот пол”, и зошто покрај сите варијации на општествените форми мажот бил во фокусот на културните вредности, имал поголем авторитет и бил супериорен во јавната идеологија, поделбата на трудот се смета за клучна категорија во објаснувањето на положбата на жените во сите општествени релации. Местото што мажите и жените го имаат во дистрибуцијата на моќта е директна последица на местото што тие го заземаат во поделбата на трудот. Станува збор за поделба на трудот според полот - машки и женски труд, и за нивно различно вреднување. До денес не се надминати стереотипите за женски и машки занимања, а кои се должат на долгата патријархална традиција, во која улогата на жената се врзува главно за домот.

Биосоцијалните услови за поделбата на трудот според полот

Поделбата на трудот според полот своите корени ги има во физичките и биолошките разлики меѓу мажите и жените. Бидејќи го раѓа потомството, Енгелс поделбата на трудот според полот ја смета за прва општествена поделба, и за сосема природна: мажот како физички посилен, војува, оди во лов и риболов, набавува храна, а жената заради репродуктивните функции: останува во домот, подготвува храна, готви, ткае, шие. Секој е господар во својата област, “мажот во шумата, жената во куќата”. (Fridrih, 1950: 298) Ваквата, според него, непроблематична теза, ја исклучува можноста за полово сегрегација и доминација според полот во преткласните општества. Половата диференцијација е првата диференцијација во општеството и се разликува од половото раслојување во класните општества, кога се случува потчинувањето и дискриминацијата на жените.

Сè до втората половина на XX век биле доминантни сфаќањата, со различни варијации, според кои различната положба и улоги на жените и мажите се сведуваа на биолошките и физичките разлики. Разграничувањето на задачите меѓу мажите и жените се објаснува врз основа на различната генетска предиспонираност, а исто така и некои психички особини и способности што им се припишуваат исклучително на

мажите, или на жените, се објаснуваат како резултат на генетското влијание врз однесувањето на припадниците на различните полови.

Во аргументирањето на ваквите ставови како доказ се наведуваат истражувањата на голем број антрополози, кои ја покажуваат доминантната улога на мажите во сите познати општества - мажите се секогаш војници, го носат најголемиот дел од одговорноста за физичката заштита на групата, ја имаат контролата над важните средства и богатства во општествата и, воедно, се носители на најважните и највисоко наградувани дејности. За разлика од нив, жените се ограничени во домашниот контекст и се исклучени од јавната општествена моќ. Бременоста, раѓањето и доењето, што трае еден долг период се наведува како причина за нивната преокупација со децата и за нивното ограничено учество во јавниот живот, особено во војната и политиката. Оттука, се извлекува заклучокот дека генетската ограниченост е во основата на универзалната поделба на трудот. (Фридел, 1999; Митерауер, 2005)

Од физичките и биолошките разлики меѓу половите произлегуваат различните, асиметрични места и улоги што ги имаат мажите и жените. Дејностите на жените се толкувани како поблиски до “природата” и се обезвреднувани во однос на дејностите што ги извршува мажот, а кои симболично се поврзуваат со

“културата”, се сметаат за најважни во општеството и се наградуваат високо. Така на пример, за Ото Вајнингер, жената, наспроти мажот, е како природата спрема културата; природата сфатена како нужност и културата сфатена како слобода, од што прилегува и: “способноста на мажот да ја опфати целата природа”. (Vajninger, 1998: 386) Во светот на културата се создаваат трајни дела, за разлика од жената, која создава: “само краткорочни производи - човечки суштества”. Затоа и сите дејности на жената се сфаќаат како од понизок ранг, како културно помалку вредни, и без право на еднаква општествена моќ - едноставно: “на жената местото и е дома”. (Ortner, 2003: 161) Секако дека во различните култури се признава улогата на жените како активни учесници во нејзините посебни процеси, но, воедно, заради анатомијата на телото и репродуктивните функции, жените се сфаќаат како: “вечно вкоренети во природата, или непосредно сродни со природата”. (Исто: 153) Доколку жените се сфаќаат како поблиски до природата, а целта на секоја култура е да ја потчини природата, тогаш изгледа сосема “природно” жената да се подреди.

Ваквиот модел со векови се негувал во општествената теорија и пракса, што, од своја страна, ги имплицира верувањата дека жените се инфериорни во однос на мажите. Мажот и жената антрополошки се заокружуваат како два пола со значајни разлики. Структурата на

женскиот род се објаснува со биолошките дадености, без да се зема предвид општествената условеност на нејзината положба: “Што е жената?... како женка - предодредена е за продолжувањето на видот, како цицач - одредена е за одгледување на децата, како примат - потчинета е на мажјакот”. (Moren, 1979:189) Различноста на жената се толкува како нејзина аисторична, природна суштина, при што се запоставуваат фактите дека жената во поголемиот број општества го зазема местото определено според нејзината биолошка, репродуктивна улога.

Доколку се прифати тезата за половата поделба на трудот како “природна”, или “предопштествена”, тогаш припадноста на мажите и жените на различни и строго одвоени сфери, во текот на човековата историја се припишува на неоправданата биологизација и се отстранува како општествено прашање. Тоа значи дека со човековата историја владеат непроменливи биолошки закони, врз кои човековата пракса не може да има влијание. Уште повеќе, сфаќањето за половите улоги како “природни”, имплицира дека тие би требало да останат како такви, да не се менуваат, бидејќи отстапувањето од улогите, првобитно доделени на мажите и жените, би предизвикало повеќе штета, отколку корист.

Оттука произлегуваат и обидите да се разградат постојните судови за “вечните” карактеристики, местото и улогите на половите и да се покаже нивната општествено - културна условеност. Со цел да

се аргументираат ставовите за општествената условеност на половите улоги, се поаѓа од антрополошките податоци кои упатуваат на очигледните разлики во половите улоги во различни општествени заедници (некои занимања кои природно се сметаат за женски, истите во други општества се сметаат за природно машки; во некои општества жените биле поглавари, војни, премиери на држави, учествувале во контролата над важни стопански дејности надвор од домот, итн. (Фридел, 1999; Митерауер, 2005)

Посочувањето на разновидноста на половите улоги во различни општествени заедници е во функција да се покаже дека различните улоги не се вродени, или генетски предиспонирани, туку се производ на различниот општествен ангажман. Отстапувањата од општите правила за дејностите кои генерално им се припишуваат на едниот, или другиот пол, говори дека поделбата на трудот според полот не претставува антрополошка константа. Поделбата на трудот заснована врз биолошките закони станува темел на половата дискриминација во класните општества, а она што се смета како природна поделба на трудот, всушност, општествено се условува. Во услови на неразвиена технологија и најмалите разлики во поглед на физичката сила биле значајни за половата поделба на трудот, така што таа не е биолошки одредена, туку биосоцијално условена. “Биосоцијалното” значи: “општествено неопходна реакција на

биолошките дадености во извесни околности на надворешниот свет”. (Митерауер, 2005:46) Исклучувањето на жените од доменот на машките дејности, всушност, е социјална реакција на биолошките разлики.

Вредносните ставови како фактор за половата поделба на трудот

Направената неправда кон жените и нивната дискриминација - исклученост од важните општествени позиции и признанија, всушност, се должи на погрешното сфаќање за “природните” улоги. Тоа не значи дека се одрекуваат биолошките разлики меѓу мажите и жените (според кои припадници на човековиот род се разликуваат како мажи и жени), туку дека овие разлики добиваат значење на повеќе/помалку вредно во рамките на културно - дефинираните вредносни системи. Во тој дух, Шери Ортнер посочува дека половите улоги не се дело на природата, туку на специфичната културна операција, со која една половина од човековиот род - жените, се доживуваат и се дефинираат како помалку вредни. (Ortner, 2003)

Различното вреднување на придонесот на мажите и жените и второстепената улога на жените произлегува од дихотомијата на приватното и јавното. Жените се ситуираат во приватното, како од понизок ранг статусно подрачје на општественоста, за разлика од јавното, кое им припаѓа на мажите, а во кое доминира “говорот на власта”, авторитетот и моќта (Papić, Ž., Sklevicky

L., 2003). Домашните работи не носат општествена промоција и престиж и се сметаат за помалку вредни и значајни. Историски гледано, и во процесот на пренесувањето на одредени женски дејности на мажите, од приватната во јавната сфера, сепак во вреднувањето на значењето на женскиот труд се придава помала важност.¹ Останува линијата на разграничување на домашните, од вондомашните дејности, меѓу повеќе вреднуваниот машки труд и невреднуваниот женски труд, што е поврзано со престижот.

Дејностите во приватната и јавната сфера вклучуваат определен збир на улоги, однесувања, вредности, активности и атрибути, кои одредено општество ги смета како соодветни за жените и мажите. Прифатените вредносни искази за природата на мажите и жените се во основата на социјалната конструкција на половите улоги, што се очекува од припадниците на еден пол. Тоа значи дека поделбата на трудот меѓу половите, различната распределба на моќта и признанијата за мажите и жените, квалитетот на односите меѓу половите, зависи од општествената и политичката организација на општествата. Доминацијата на мажите² и

потчинетоста на жените се манифестира на најразлични начини. Степенот и видот на доминацијата значително се разликува од едно до друго општество, но тоа не значи дека таа не е неминовна и дека треба да остане како трајна состојба.

Женскиот труд и општествениот статус

Дури и да се уништи митот дека човековата биологија допушта тесен избор на машко и женско однесување, машки и женски дејности, тоа не значи дека автоматски ќе ги ослободи мажите и жените во современите општества од обврските, па дури и од желбата да ги исполнуваат улогите што историски се очекуваат од нив. Обрасците на однесувања, настанати врз основа на поделбата на трудот, влијаат на долги патеки. И покрај активизмот на поборниците на женската еманципација, за пречекорување на традиционалните норми на типичното полово однесување, сè уште не се надминати стереотипите³ за улогите на половите.

Така на пример, сè уште е раширено сфаќањето дека жените не само што ги извршуваат дејностите

¹ Така, на пример, готвењето се смета за женска работа, но ако некоја култура (на пример, Франција или Кина) развие традиција на "вистинско готвење", тогаш врвните готвачи се скоро секогаш мажи.

² Машката доминација се дефинира како ситуација во која мажите имаат повластен пристап до најценетите дејности во општеството (иако не секогаш и исклучителни права на нив), а чие извршување овозможува определена мера на контрола над другите (Фридел, 1999: 212).

³ Родовите стереотипи се психолошки карактеристики коишто се поврзуваат на различен начин со жените и мажите во одделни културни групи. (Чешларов, 2002: 337)

врзани во домот, туку тоа го прават со целосна посветеност, ангажираност и љубов. Домот е нивното “вистинско царство”, а грижата за семејството и домашните работи се сметаат како нивна вистинска интринсична активност, додека за работата надвор од домот, кај жените постои екстринсична мотивираност. Тоа значи дека доколку мажите доволно би заработувале, жените воопшто не би работеле. Жените работат затоа што мораат и кај нив, за разлика од мажите, отсутствува посветеноста на работата надвор од домот. Ваквите сфаќања, кои до денес не се целосно надминати, се аргументираат и со резултатите од анкетите што се спроведени меѓу жени кои работат во фабрики и кои доколку би имале услови, би го прекинале работниот однос. (Гуровска, 2008) Тоа, секако, се должи на постојните стереотипи за женски и машки занимања. Мотивираноста за работа надвор од домот не е врзана со припадноста на полот, туку за видот на дејноста. Доколку станува збор за работа поврзана со лична и општествена самисфакција, во која доаѓа до израз креативноста и самопотврдувањето, тогаш и жените и мажите се интринсично мотивирани. Работата, како за мажите, така и за жените, не значи само економска независност, туку и поле на лично докажување и вреднување и услов за надминување на машката доминација.

Од друга страна, не само што домашните работи се сметаат за типично “женски”, туку и одредени занимања надвор од домот се сметаат како “женски” и помалку достоинствени за мажите. Така на пример, кога за првпат неквалификуваниот женски труд е вклучен во процесите на производството (во периодот на индустријализацијата, по Првата индустриска револуција), во текстилната индустрија биле вработувани главно жените. Тоа се должело, од една страна на недостаток на ефтина работна сила, а од друга страна, на сфаќањето дека ткаењето е женска работа.

Под поимот женски труд, денес се подразбира професионална активност на жените, што претпоставува платена работа која се одвива надвор од домаќинството и како таква е спротивна на неплатените активности во домаќинството. (Митерауер, 2005: 41) Женскиот труд, како помалку вреден бил и помалку платен - состојба што до денес не е надмината во некои високоразвиени западни општества. Така, прашањето за дискриминација на жените сè уште е актуелно и покрај донесените меѓународни акти за обезбедување еднакви права за мажите и жените⁴. Во изминатата деценија, жените од цел свет лансираа меѓународно движење за правата на жените без предрасуди а, сепак, покрај промените во областа на

⁴ Универзалната декларација за правата на човекот на ОН; Европска конвенција за човековите права; Женевската конвенција, Конвенцијата за елиминација на сите форми на дискриминација кон жените, и др.

меѓународното право и политика, во секојдневната реалност се соочуваат со негирање на нивните фундаментални права. (Права на жените, 2001) Тоа значи дека со самото донесување на законските акти, автоматски не се исклучува родовата дискриминација, и не се обезбедува еднаков третман и еднакво учество на жените во сите сфери на општествениот живот.

Постојните стереотипи се еден од факторите за половата хиерархија која постои и во нашата Република, и покрај заложбите, согласно Европската конвенција и политиките на Европската Унија, да се обезбедат законски регулативи за родова рамноправност (правата загарантирани со Уставот од 1991 година, Законот за еднакви можности на жените и мажите од 2006 година и Националниот план за акција за родова рамноправност, 2007-2012).

Жените сè уште се обидуваат да се пробиијат во “машкиот свет” (јавната сфера) и да ја покажат својата рамноправност, но кога станува збор за домот и семејството (приватната сфера) се смета за разбирливо дека тие се одговорни за воспитувањето на децата и одржувањето на куќата⁵. Главната бариера во остварувањето на еднаков третман и еднакво учество на жените во сите сфери на општествениот живот и нивниот

пробив кон водечките места, претставува традиционалниот модел на патријархалното воспитување на машките и женските деца. Вообичаените претстави за различното воспитување, согласно полот на детето, вредносните судови за местото и улогата на “машкото” и “женското”, свесно, или несвесно, на различни начини се пренесуваат и претставуваат израз на вековната традиција на поделбата на работните задачи на машки и женски, кои, пак, погрешно се доведуваат во корелација со половата припадност. Затоа, во процесот на воспитанието треба да се бара појдовната точка за промените, чија цел е еманципацијата.

Образованието како фактор за јакнење на еднаквоста / нееднаквоста меѓу половите

Образованието е еден од клучните сегменти во процесот на воспитанието и социјализацијата, кое придонесува во формирањето на личните погледи и начинот на однесување. Во процесот на образованието, учениците/ученичките како припадници на различни полови го градат својот психолошко-социјален идентитет.

Започнатите реформи во образовниот систем, преку реализирање акциони проекти, се дел од динамич-

⁵ Резултатите од спроведеното истражување за родовите стереотипи меѓу средношколците во Македонија, во 2000 година, покажуваат дека 74,41% од испитаниците сметаат дека главната улога на жената е во домот; 56,30% од испитаниците го прифаќаат ставот дека мажот е привилегиран при вработувањето во општеството, а 64,17% сметаат дека е неприродно жената да има поголема плата од мажот. (Чешларов, 2002)

ните политички, економски и социјални промени што се случуваат во Република Македонија, а согласно современите меѓународни текови за унапредување на човековите права и слободи. Во тие процеси една од основните задачи на образованието е надминувањето на традиционалната поделба на машко - женски улоги во општеството, како начин за еднакво и активно вклучување на мажите и жените во различните домени на општествениот живот. (Адамова, 2003)

Традиционално вкоренетите стереотипи за “машки” и “женски” професии, се една од причините за родовиот дисбаланс кој сè уште постои во нашиот образовен систем во однос на изборот на видот на образование, и покрај тоа што во однос на вклученоста во сите степени на образование, според досегашните статистички податоци, не постои родов дисбаланс.⁶ (Национален план за акција за родова рамноправност 2007-2012, 2007:36)

Од друга страна, ваквиот родов дисбаланс се должи на големиот број стереотипи кои сè уште постојат во образовната литература, како и на недоволно инкорпорираниот концепт на родовата рамноправност во наставните програми и надвор од наставните активности. Прашањето

за односот меѓуполовите и положбата на жената е запоставено, а сликата на жената што преовладува во општествените науки е нецелосна, искривена, или поедноставена. Отсуствува подетална анализа на социјалната конструкција на родот, што придонесува во градењето на судовите за “вечните” карактеристики, местото и улогите на половите. Може да се забележи еден специфичен вид сегрегација по полот, при што се истакнуваат, препознаваат и сосема се евидентни интересите и активностите на мажите.

Имајќи ја предвид клучната улога на образованието во подигањето на свеста и надминувањето на предрасудите и постојните стереотипи, неопходно е да се направат порадикални чекори за коригирање на постојниот начин на интерпретација и за поцелосно интегрирање на проучувањето на жената во општата теорија на општеството и културата. Тоа подразбира да се преточи во дело стратешката цел на Акциониот план за родова рамноправност, за редизајнирање на учебниците, учебните помагала и наставните програми, со цел да се надминат и отстранат родовите стереотипи и воведување нови содржини со родова компонента, насочени кон новите хоризонти во анализата на половоста и подобрувањето на

⁶ Така, на пример, во средното образование многу е мал бројот на девојчињата кои се запишуваат во техничките параџелки. Во високото образование се забележува зголемување на бројот на студентки што се запишуваат на техничките факултети, но сè уште е мал бројот на студенти кои се запишуваат на Педагошкиот факултет, или, пак, на Институтот за педагогија на Филозофскиот факултет во Скопје. Родов дисбаланс постои скоро во сите високообразовни институции во нашата Република.

општествениот статус на жената. (Национален план за акција за родова рамноправност 2007-2012, 2007)

На овој план, Филозофскиот факултет во Скопје, следејќи ги современите светски текови за воведување и спроведување родово сензитивно образование, направи чекор во насока на подигнувањето на свеста, едукацијата и сензибилизацијата - постојните наставни планови и програми ги збогати со новосоздадени дисциплини во кои е инкорпорирана родовата проблематика. Институционалниот напредок на Филозофскиот факултет во борбата против родовата дискриминација, посебно го означува основањето на Институтот за родови студии, кои се првите

додипломски студии од ваков вид во нашата Република и пошироко на Балканот.

Сепак, и покрај значителните напори на Филозофскиот факултет, тоа не значи дека се остварени сите цели во постигнувањето на родовата еднаквост. И натаму остануваат голем број нерешени прашања кои ја налагаат потребата од преземање конкретни и охрабрувачки мерки во однос на уписната политика за надминување на постојниот родов дисбаланс при изборот на студиите, за надминување на стереотипите во образовната литература, но и за надминување на стереотипите својствени за дел од наставниот кадар.

Заклучок

Напорите насочени кон менување на културните претпоставки по пат на ревизија на образовните материјали, или по пат на утврдување квота при вработувањето, не можат да бидат успешни, доколку и мажите и жените подеднакво не се вклучат во проектите на создавање поинаква стварност, со поинакви културни видувања. Традиционалната патријархална матрица во уредувањето на односите меѓу половите, претставува реална пречка во остварувањето на фактичката родова рамноправност. Сè додека жената универзално “се дефинира во границите на својата, главно, мај-

чинска и домашна улога, може да се говори за нејзината универзална потчинетост”. (Parić, 2003: 23) Тоа, всушност, е конкретизација на познатата Марксва теза дека степенот на женската еманципација е природна мера на општата еманципација.

Биолошката природа не треба да биде тесна рамка што го ограничува човечкиот организам, туку широка основа врз која можат да се изградат разновидни структури, со цел да се обезбеди родова еднаквост во поглед на можностите и да се прошири изборот на опции достапни на мажите и жените.

Користена литература

- Адамова, Д. (2003) “Учество на родовите во демократските процеси во образованието и нивната социјална компетентност”, во: Колозова, К. (ур) *Истражувања од областа на родовите студии*, (том 2/3) Скопје: Euro Balkan.
- Vajninger, O. (1998) *Pol i karakter*, Beograd: Narodna knjiga Alfa.
- Ѓуровска, М. (2008) *Социологија на женскиот труд*, Скопје: Филозофски факултет.
- Engels, F. (1950) *Poreklo porodice, privatne svojine i države*, Beograd: Kultura.
- Митерауер, М. (2005) *Европското семејство - историско-антрополошки огледи*, Скопје: Слово.
- Moren, E. (1979) *Duh vremena*, (tom 2) Beograd: BIGZ.
- Ortner, Š. (2003) “Žena spram muškarca kao priroda spram kultura”, во: Папиќ, Ž., Sklevicky L. (ur.) *Antropologija žene*, Beograd: Biblioteka XX vek.
- Папиќ, Ž., Sklevicky L. (ur.) (2003) *Antropologija žene*, Beograd: Biblioteka XX vek.
- Tomić, .Z, (2001) *Muški svet*, Beograd: Zepter, Book World.
- Фридел, Е. (1999) “Расправа за одредниците на половите улоги”, во: Марковска, С., Симоновска, С. (ур.) *Антропологија - зборник текстови*, Скопје: Догер.
- Чешларов, М., (2002) “Родовите стереотипи меѓу средношколците во Македонија”, во: Колозова, К. (ур) *Истражувања од областа на родовите студии*, (том 1.), Скопје: Euro Balkan.
- Закон за еднакви можности на жените и мажите. “Сл. весник на РМ”, бр. 66/06.
- Национален план за акција за родова рамноправност 2007-2012. (2007) Скопје.
- Права на жените: чекор по чекор. (2001) Скопје: Магор.

Gender division of labour – Factor of Discrimination Against Women

Summary

Gender division of labour is a key category when trying to explain women's role in all social relations. The position held by individuals in the distribution of power is a direct result of the position they hold in the division of labour. That is why this study is focused on the causes which bring about gender segregation and establish male domination. Through analyses of the biosocial conditions for the gender division of labour and the valued opinions of "man's" and "woman's" place in all cultural and economic aspects of human life, the aim is to uncover the hidden mechanisms of discrimination against women.

The attempt at such a transhistorical generalization of the gender relations is aimed at uncovering the existing gender hierarchy which still exists in Macedonia, despite all the laws for

equality between men and women. In order to explain the gender asymmetry, one of the issues which this study focuses on is: How much does education, as one of the key segments in the social processes, contribute to gender equality / inequality and to gender sensitization of young people as a condition of strengthening gender equality?

Taking into account the term division of labour as a key category, this study contains: a short historical retrospect of the biosocial conditions for the division of labour according to gender and the roles of the genders; valued opinions as a factor in gender division of labour and creating stereotypes of men's and women's professions; women's labour and their social status; men's domination and the division of labour; education as a factor in strengthening gender equality / inequality.

Keywords: gender division of labour, gender roles, discrimination against women, male domination, gender equality.